

Лелеко В.В. Проблемы и перспективы устойчивого развития Украины: политический аспект

Проанализированы особенности перехода Украины к устойчивому развитию. Очерчена правовая база Украины в этом вопросе, а именно: локальные отраслевые решения, которые ставят локальные цели и задания в масштабах одной отрасли; инфраструктурные решения общегосударственного уровня и системные решения по целевым программам, которые определяют направления реализации целей устойчивого развития на общем или региональном уровнях.

Подчеркнуто особое значение в контексте перехода Украины к устойчивому развитию курса на децентрализацию системы государственного управления и предоставления местным органам власти больше полномочий с учетом ответственности за их выполнение.

Определены проблемные моменты функционирования местных органов государственной власти и местного самоуправления и предложены пути решения противоречий.

Ключевые слова: устойчивое развитие, местное самоуправление, «центр» – «регион», децентрализация.

Leleko V. Problems and prospects of sustainable development in Ukraine : political aspect.

The features of Ukraine's transition to sustainable development. Outlined a legislative regulatory framework in Ukraine this matter , namely: Local - industry solutions that put local goals and objectives on the scale of one or more joint areas in the context of sustainable development of Ukraine ; - Infrastructure - level solutions that create the necessary conditions for balanced and opportunities for achieving the goals and objectives of sustainable development and system solutions for targeted programs that determine the direction of achieving the goals and objectives of sustainable development at the global or regional level.

Emphasized the special importance in the context of Ukraine's transition to a sustainable development course on decentralization of public administration and local authorities to provide more rights and powers given responsibility for their implementation. It was determined that in modern Ukraine local government at the regional level as an institution of public power is very tied to local administrations, and its activity is largely confined to the approval of the draft decisions prepared by pre- administration.

Indicated that before the modern system of governance of regional development for its effective functioning and conflict resolution at the «center» - «region» is a series of tasks related to the implementation of the comprehensive reform.

Analyzed bottlenecks functioning of local government and local government and the ways to overcome these contradictions.

Key words: sustainable development, local government, «center» – «region» decentralization.

Надійшла до редколегії: 14.04.2014

УДК 327.81: 327.83

В.І. Манько

Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара

ОСНОВНІ ІНСТРУМЕНТИ ВПЛИВУ «РОЗУМНОЇ СИЛИ» ЄС В УКРАЇНІ

Досліджено концепцію «розумної сили» та її ролі в сучасних міжнародних відносинах. Розглянуто ресурсну базу прояву збалансованої політики державою, а також основні методи та канали реалізації впливу ЄС на Україну й громадськість. Проаналізовано провідну роль освітніх програм й діяльність неурядових організацій у створенні привабливого образу ЄС. Досліджено роль інтеграційної політики ЄС у поширенні впливу на Україну, а також розглянуто економічний вплив ЄС у плані фінансової допомоги, надання грантів та кредитів державі й приватному сектору.

Ключові слова: «розумна сила», «м'яка сила», «жорстка сила», культура, публічна дипломатія, НУО, громадянське суспільство, освітні програми, ЗВТ, економічні відносини.

Актуальність теми дослідження. Відмінною рисою сучасних міжнародних відносин можна назвати ускладнення інструментарію діяльності держав на зовнішньополітичній арені. Для досягнення визначених цілей актори міжнародного діалогу все активніше звертаються до можливостей економіки, культури, дипломатії, науки, спорту. Поряд із політикою та економікою культура утворює класичну тріаду чинників, що визначають механізми зовнішньополітичної діяльності різних країн, і її по праву розглядають як невід'ємну частину стратегії

дій сучасних держав на міжнародній арені. Культура та культурні зв'язки мають виняткову універсальність, це створює умови для залучення до міжнародних відносин ширшої аудиторії, готової брати участь у вирішенні найскладніших актуальних проблем сучасності і впливати на світовий клімат. Можна з упевненістю говорити і про таку специфічну особливість культурних зв'язків, як їх здатність бути платформою для інтеграційних процесів у світі чи окремому регіоні. Нарешті, культурні зв'язки мають унікальну особливість впливати на формування позитивного образу країни у світовій громадській думці. Досліджує вплив культури, економіки, ідеології, дипломатії та військового потенціалу американський дослідник Дж. Най. Його концепція «м'якої та жорсткої могутності» з'явилась у 90-ті рр XX ст. Останнім часом учений говорить і про комбінований вид впливу, так звану «smart power», тобто «розумну силу», що і є предметом цього дослідження.

Ступінь розробки теми дослідження. Проблемою дослідження концепції «м'якої сили» займалися такі дослідники, як Дж. Най, З. Бжезінський, О.С. Батіщева, Е. Туміоха та інші, попередниками теорії, які вивчали ненасильницькі методи діяльності глобальних акторів були Д. Миршмейер, Х. Арендт, Е. Карр, Д. Стоссінджер. Також є праці й інших авторів, які розширюють розуміння «м'якої влади» у світовій політиці. До них у першу чергу відносять дослідження конструктивістів – Дж. Маттерна і С. Льюкса. Дослідженнями культури, в тому числі освіти, як інструменту «м'якої сили» займаються Ж. Сампайю, С. Шмагін, Г. Філімонов. Вивчали неурядові організації як ключові елементи розвитку громадянського суспільства і І. Слісаренко та Ю. Опалько.

Мега дослідження. Дослідити основні прояви та інструменти впровадження політики «розумної сили» ЄС в Україні

Виклад основного матеріалу. Впродовж тривалого часу основними засобами впливу держави на міжнародній арені були економічні фактори та військова могутність. У сфері міжнародних відносин більш поширена концепція «жорсткої сили». «Жорстка сила» передбачає примусовий підхід до міжнародних політичних відносин, в особливості пов'язаний з використанням військової сили [1]. «Жорстка сила», або «жорстка могутність» – це здатність до примусу, обумовлена військовою та економічною потужністю країни [2] «Жорстка сила» не втрачає ключового значення у світі, де держави прагнуть захистити свою незалежність, а позадержавні групи, такі як терористичні організації, готові вдаватися до насильства. Але останнім часом набуває популярності вивчення іншого виду впливу – «м'якої сили» («soft power»). «М'яка сила» набуває все більшого значення для звуження кола нових прихильників тероризму, а також для вирішення питань, які потребують багатостороннього співробітництва. Концепція «розумної сили» включає економічний потенціал міжнародного актора (від «жорсткої могутності»), а також культурний вплив та дипломатію («м'яка сила»). Здебільшого «розумна сила» – це збалансована, ефективна, зважена політика, тобто застосування сили «з розумом». Для пояснення цієї концепції часто цитують фразу Хіларі Клінтон: «Ми повинні використовувати те, що отримало назву «розумна сила»: повний набір інструментів, наявних в нашому розпорядженні – дипломатичних, економічних, політичних, правових і культурних – вибираючи правильний засіб чи комбінацію для кожної конкретної ситуації» (тут і далі переклад мій – В.М.) [3]. Але спешу слід охарактеризувати первинні форми впливу в концепції Дж. Ная.

«М'яка сила» країни ґрунтується на трьох основних ресурсах: її культурі, політичних цінностях і зовнішній політиці (коли її розглядають як легітимну, таку що має моральний авторитет). Культуру в даному випадку розуміють як набір цінностей і практик, які мають значення для даного суспільства. Для застосування «м'якої сили» найбільш ефективна універсальна культура, оскільки вузькі цінності специфічної культури менше здатні просувати «м'яку силу». Але навіть найуніверсальніша культура може стикнутися з відторгненням, наприклад, американська поп-культура погано приживається в мусульманських країнах, таких як Пакистан чи Саудівська Аравія, або може відторгатися якоюсь певною частиною

суспільства. Особливу роль у процесі поширення культури, крім впливу ЗМІ, телебачення, кіноіндустрії, відіграють міжособистісне спілкування і залучення до культури в її природному середовищі. Так Дж. Най вважає, що іноземні студенти, які перебувають у певній державі на навчанні, службовці та підприємці, які приїхали на стажування і т.д., у подальшому стають певними носіями цінностей цієї країни і поширюють їх у себе на батьківщині після повернення [4].

Іншим механізмом зовнішньої політики є «жорстка сила». На думку Дж. Ная, цей тип сили має в сучасному світі залежний характер. Так дослідник пише: «... країна, яка випробовує економічний і військовий спад, ймовірно втрачає не тільки свої ресурси «жорсткої сили», але також і свою здатність формувати міжнародний порядок денний, а також якусь частину своєї привабливості» [5, р. 35]. Формування порядку денного є однією з ключових умов успішної зовнішньої політики в сучасних умовах. Однак не менше, ці два види сили споріднені, оскільки є аспектами здатності досягати своїх цілей, впливаючи на інших.

Першопроходцем у сфері імплементації політики «м'якої сили» у зовнішньополітичній діяльності є США. Головний конкурент цієї країни на міжнародній арені – ЄС, що прокламує такі цінності, як демократію, права людини, рівність та ін. Розглядаючи ресурси ЄС, слід виокремити культурні: вплив музики, особливо британської, використання Інтернету та туризм. Говорячи про сферу спорту, важливо зауважити, що соккер (футбол) є більш популярним, ніж американський футбол чи бейсбол. Європейська ліга приваблює багато глядачів навіть серед держав, що не входять до ЄС, ніж, наприклад, певні національні чи регіональні змагання.

Крім того, Європа відома своїм виробництвом якісних, безпечних автомобілів («Фольксваген», «Вольво», «СААБ», «Ауді», «БМВ») та авто класу люкс («Астон Мартін», «Бентлі Моторс», «Роллс Ройс», «Феррарі», «Ламбогіні», «Бугатті»), що забезпечує їй імідж надійного виробника.

Основоположною політикою ЄС, що стосується і України і в якій застосовують принципи культурного, економічного, дипломатичного та правового впливу, є Європейська політика сусідства (ЄПС). Ця програма покликана зблизити ЄС з країнами-сусідами. Основна ціль ЄПС: співпраця з партнерами з метою знизити рівень бідності та створити зону спільного процвітання й цінностей, які ґрунтуються на глибшій економічній інтеграції, міцних політичних й культурних зв'язках, посиленій транскордонній співпраці та спільній відповідальності щодо запобігання конфліктам між ЄС та її сусідами [6, с. 3].

Одним зі складників ЄПС є міжкультурне співробітництво та обмін. «Ерасмус Мундус» – програма, що дозволяє здійснювати обмін між студентами та науковцями, а також отримувати стипендії та гранти.

«Ерасмус Мундус» – одна найпопулярніших програм обміну серед українських студентів. Серед українських вищих навчальних закладів, що входять до консорціуму можна назвати такі:

1. Дніпропетровський національний університет ім. Олеса Гончара.
2. Національний медичний університет ім. О.О.Богомольця.
3. Харківська національна академія міського господарства.
4. Львівський національний університет ім. Івана Франка
5. Національний університет ім. Тараса Шевченка.
6. Таврійський національний університет ім. В.І.Вернадського [7].

У 2014 р. стартує нова програма «Ерасмус», що матиме назву «Ерасмус для всіх» («Erasmus for all»). Це нова програма ЄС у галузі освіти, професійної підготовки, розвитку молоді й спорту, запропонована Європейською комісією 23 листопада 2011 р. У даний час ця пропозиція перебуває на розгляді Ради (27 держав-членів) та Європейського Парламенту, які повинні прийняти остаточне рішення. Програма «Ерасмус для всіх» має об'єднати всі нинішні проекти ЄС та міжнародне співтовариство в галузі освіти, професійної підготовки, розвитку молоді й спорту, замінивши існуючі ініціативи єдиною програмою. Ці зміни покликані підвищити ефективність і спростити процес отримання грантів.

Освітні програми посідають значне місце в зовнішній політиці ЄС, забезпечуючи щорічний приток тисяч студентів з усього світу, які згодом поширюватимуть позитивну інформацію щодо держав, суспільства та інститутів Союзу.

Міжнародну мобільність студентів стимулюють різними програмами: «Ерасмус», «Сократ», «Нордплюс», вона може набувати різних форм: від повної програми навчання у вищих навчальних закладах іншої країни до участі в окремих мовних програмах. Розвитку міжнародної академічної мобільності також сприяють спеціалізовані служби заохочення експорту освітніх послуг та академічного обміну викладачами та студентами, такі як французькі «Еду Франс», «Егід» або німецька «ДААД».

Також функціонує виконавче агентство з освіти та культури (ЕАСЕА), основним завданням якої є організація програм, що фінансуються з боку Співтовариства, в галузі освіти та професійної підготовки, активної громадянської позиції, молоді, аудіовізуальній і культурній галузях [8]. Однією з програм є «Темпус», спрямована на підтримку процесів модернізації вищої освіти в країнах-партнерах зі Східної Європи, Центральної Азії, Західних Балкан та Середземномор'я, головним чином, через проекти міжвузівського співробітництва.

Публічна дипломатія ефективна, коли її здійснюють на багаторівневій основі. Дослідники визначають такі рівні публічної дипломатії:

- 1) за допомогою мас-медіа – медіадипломатія;
- 2) за допомогою культурних акцій – культурна дипломатія;
- 3) за допомогою можливості здобути освіту – освітня дипломатія;
- 4) за допомогою Інтернету – ноосферна дипломатія;
- 5) за допомогою неурядових організацій – дипломатія «ноополітік» [9, с. 106].

Для сьогоденного інформаційного століття визначною є зростаюча роль неурядових організацій (НУО) на міжнародній арені. Сучасні комунікації призвели до різкого збільшення їх кількості з 6000 до приблизно 26000 тільки в 1990-х рр. Але сучасний стан неурядових організацій висвітлюють не лише дані цифри, тому що вони виявляють лише формально існуючі організації.

Європейські неурядові організації та асоціації з питань захисту прав людини та розвитку громадянського суспільства є одними з найголовніших інструментів «м'якого впливу» ЄС.

Найбільш повний звіт загальноновизнаних європейськими державами стандартів щодо розвитку громадянського суспільства на сьогодні уміщено у «Рекомендації Комітету Міністрів Ради Європи державам – членам стосовно правового статусу неурядових організацій у Європі».

Серед основних принципів, які на думку Комітету Міністрів Ради Європи мають визначати правовий статус громадських організацій їх країн, у документі сформульовано такі:

1. НУО включають об'єднання або організації, створені як окремими особами (фізичними або юридичними), так і групами таких осіб. Вони можуть мати або не мати членів.

2. НУО можуть бути як неформальними об'єднаннями або організаціями, так і об'єднаннями або організаціями, які мають правосуб'єктність.

3. НУО можуть бути національними й міжнародними і за складом, і за сферою діяльності.

4. НУО повинні мати право на свободу висловлення поглядів та будь-які інші права і свободи, що мають гарантії в міжнародних або регіональних договорах та можуть належати таким організаціям.

5. НУО не підлягають керуванню з боку органів державної влади.

6. НУО, які мають правосуб'єктність, повинні мати такі ж права, що зазвичай належать іншим юридичним особам, і на них повинні поширюватися такі ж обов'язки та санкції у сфері адміністративного, цивільного та кримінального права, що зазвичай застосовують до таких юридичних осіб.

7. Законодавчі та податкові норми, що застосовують до НУО, повинні сприяти їх формуванню і тривалій діяльності.

8. НУО не повинні розподіляти будь-який прибуток, що може бути отримано в результаті їх діяльності, між своїми членами або засновниками, але можуть використовувати його прибуток для реалізації своїх завдань.

9. Дії або бездіяльність суб'єктів владних повноважень, що впливає на НУО, повинні підлягати адміністративному оскарженню та вільному оскарженню з боку НУО в незалежному та неупередженому суді з належною юрисдикцією [10].

Рекомендація обстоює вільний вибір громадськими об'єднаннями цілей своєї діяльності та засобів їх досягнення, ставлячи при цьому тільки одне обмеження – вони повинні відповідати вимогам демократичного суспільства [11].

Європейський культурний фонд – одна із провідних незалежних організацій, займається розвитком культури та культурної політики, а також активною підтримкою культурного співробітництва. Метою діяльності данного фонду є пропагування, ініціювання, розвиток та підтримка співробітництва у сфері культури Європи та сусідніх країн. Пріоритетні напрями діяльності:

- підтримка та розвиток культурної співпраці, тобто надання можливості окремим особам і культурним організаціям різних європейських країн та сусідніх регіонів впроваджувати спільні інноваційні культурні проекти;

- підтримка творчих ініціатив молоді;

- підтримка партнерських проектів, здебільшого соціального спрямування [12].

У ЄС також започатковано проект «Європейський простір: портал проєвропейського громадянського суспільства України». Мета проєкту: створення системи інформаційної підтримки процесу європейської та євроатлантичної інтеграції України й надання українським громадянам інформації про діяльність проєвропейського громадянського суспільства.

Важливими ініціативами проєвропейських громадських організацій є:

- мережа проєвропейських організацій України
- Усеукраїнський консорціум центрів європейської інформації
- Українська асоціація Європейських студій
- мережа тренерів із рольових ігор з європейської інтеграції
- європейська програма Міжнародного фонду «Відродження»
- мережева програма «Схід-Схід» Інституту відкритого суспільства.

Фонд громадянського суспільства, який фінансує Європейська Комісія, отримав у 2012 р. 45 млн. євро для підтримки організацій громадянського суспільства регіону, до якого входять країни Європейського сусідства, у їх політичному діалозі з владою країн-партнерів ЄС. Також Фонд покликаний надавати підтримку громадянському суспільству у процесі реформ на національному рівні та на рівні місцевого самоврядування [13].

ЄС створює по всьому світі (і в Україні також) «європейські куточки» – «Євроклуби». Євроклуби стають осередками розвитку та європеїзації місцевих громад, рушійною силою євроінтеграції України на найближчому до громадян grass roots-рівні. Наприклад, у жовтні 2012 р. у Дніпропетровську відбувся семінар у рамках проєкту «Підтримка регіональних Євроклубів України». Його учасники обговорили поточну ситуацію у сфері європейської інтеграції України та події в окремих країнах Євросоюзу [14].

Іншим інструментом впливу ЄС на політику України є торговельно-економічні відносини, а саме зона вільної торгівлі (ЗВТ). Уходження України до ЗВТ надасть можливості для модернізації її торговельних відносин та економічного розвитку. Інструментами для цього є відкриття ринків шляхом поступового скасування митних тарифів, надання безмитного доступу в рамках квот, а також масштабна гармонізація українських законів, норм і стандартів з тими, що діють у ЄС у різних безпосередньо або опосередковано пов'язаних із торгівлею секторах. Це створить умови для гармонізації стандартів України та ЄС у ключових галузях [15, с. 1]. Але для одержання всіх переваг нових умов у торгівлі вітчизняні виробники передусім повинні адаптуватися до технічних, санітарних, фіто-санітарних та інших стандартів і вимог ЄС.

За рахунок підписання Угоди про асоціацію з ЄС відбудеться поліпшення

інвестиційного клімату. Надходження іноземного капіталу дасть змогу компенсувати втрати від скасування тарифних і нетарифних бар'єрів у торгівлі й забезпечить розвиток конкурентоспроможних виробництв на території України [16, с. 154].

Незважаючи на складність питання підписання Угоди про Асоціацію з ЄС та створення ЗВТ між Україною та державами-партнерами ЄС, саме це питання стало каталізатором у громадському протистоянні з владою у листопаді 2013 р. Питання співробітництва України з ЄС стало головним порядком денним для країн Європи.

В Україні у 2014 р. розпочалася глобальна криза в економічній та політичній сфері. Економічна криза та стан на межі дефолту змушує державу звернутися за фінансовою допомогою до міжнародних банків і фондів.

У березні 2014 р. ЄС вирішив видати кредит Україні в розмірі 6 млрд євро, ЕБРР – 5 млрд [17]. Європейський інвестиційний банк має намір надати Україні кредити на загальну суму 3 млрд євро протягом двох найближчих років [18]. Таким чином, ЄС зміцнює свій вплив на території України. Маючи справу не тільки із загальнодержавним сектором, ЄС має на меті також надавати гранти громадським організаціям та фінансову допомогу для розвитку місцевого самоврядування, а також приватним підприємцям. Наприклад, у проекті ЄС «Східне партнерство», спрямованому на зближення та розвиток відносин ЄС із країнами Східної Європи, має місце положення щодо допомоги на локальному рівні:

- державна адміністрація отримає найбільшу вигоду, оскільки програма інституційного розвитку розрахована підтримувати розвиток центральних інституцій, а також сприятиме співпраці інституцій різних країн;

- місцеві державні адміністрації теж отримають вигоду, в основному від пілотних регіональних програм і нового транскордонного співробітництва;

- громадські організації можуть отримати переваги від здійснення пілотних регіональних програм та транскордонного співробітництва в рамках країн-партнерів, а також від запровадження культурних програм і проектів, що стосуються розвитку молоді;

- програми, спрямовані на керування та консультування провідних представників середнього та малого бізнесу, надання позик і кредитів [6, с. 7–8].

Висновки. «Розумна влада», збалансована політика, безумовно, повинні бути активними ресурсами в арсеналі впливу будь-якої держави, яка має довгострокові зовнішньополітичні цілі: будь то встановлення власного впливу у світі або опанування нових ринків, або забезпечення стабільних зовнішніх умов для внутрішнього розвитку. Культура є першим чинником розвитку «smart power» держави. Поширення ідей і цінностей за допомогою високої та масової культури є найефективнішими шляхами, оскільки вони безпосередньо впливають на світогляд громадськості, майже не піддаючи сумнівам правдивість інформації, яку ми отримуємо.

Іншим каналом поширення впливу є громадянські організації. ЄС та інші країни використовують уже існуючі або створюють власні центри для поширення інформації та ідей серед населення певної держави. Цей метод є ефективним, але і має недоліки, оскільки інститут громадянського суспільства розвинений не у всіх країнах. Тому, на наш погляд, слід об'єднати високу культуру (освіту та науку) з діяльністю НУО. ЄС досить часто залучає певні організації в освітній процес та проекти або гранти.

Крім того, ЄС також запроваджує різні «політики» та ініціативи, наприклад ЕПС та «Східне партнерство». «Східне партнерство», як частина інтеграційної політики ЄС передбачає в себе налогодження не тільки політичних зв'язків, а й допомогу розвитку громадянського суспільства (створення Фонду розвитку громадянського суспільства) і культурний обмін, а також допомогу приватному (малому та середньому) бізнесу. За допомогою вищеназаних ініціатив ЄС і надалі впливає на Україну, але вже рівнем grass-roots, тобто через громадскість та НУО. А у зв'язку з останніми подіями, що відбуваються в Україні навесні 2014 р., ЄС

вирішило надати фінансову допомогу на загальнодержавному рівні, закріпивши свій вплив у нашій державі. Угоду про асоціацію, політична частина якої вже підписана, та ЗВТ також можна віднести до основних інструментів впливу ЄС в Україні.

Бібліографічні посилання

1. Гукасов А.В. «Жесткая» и «мягкая» сила как инструменты внешней политики США [Электронный ресурс] / А.В. Гукасов. – Режим доступа : http://www.pglu.ru/science/researches/nii-ranin/vestnik/v1/Gusakov_A_V.pdf – Загл. с экрана
2. Най Дж. «Мягкая» сила и американо-европейские отношения [Электронный ресурс] / Дж. Най. – Режим доступа : http://www.situation.ru/app/j_jn_42.htm – Загл. с экрана
3. Clinton H. Nomination Hearings to be Secretary of State / H.Clinton // Senate Foreign Relations Committee. – Washington, D.C., 13 January 2009. – P. 12
4. Материалы видеоконференции, организованной Институтом мировой политики непосредственно с автором концепции Дж. Наем [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://glavcom.ua/articles/3171.html> – Загл. с экрана
5. Nye S. J. Soft Power: The Means to Success in World Politics / Joseph S. Nye. – PublicAffairs, 2004. – 176 p.
6. Vademecum on financing in the frame of the Eastern partnership [Text] // European Commission external relations directorate general directorate European neighborhood policy. – 2010. – 13 p.
7. LOT ВМУ [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.embmu.eu/> – Заголовок з екрана.
8. Исполнительным агентством по образованию и культуре [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://u800.ru/vykonna_agentura_easea – Загл. с экрана
9. Слісаренко І. Теорія «м'якої сили» та її трансформація у концепцію «розумної сили» [Текст] / І. Слісаренко // ОСВІТА РЕГІОНУ. –К., 2008. – №1–2 – С. 102–109.
10. Рекомендації Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам стосовно правового статусу неурядових організацій у Європі № СМ/Rec(2007) 14 (Прийнято Комітетом Міністрів 10 жовтня 2007 р. на 1006-му засіданні заступників Міністрів) [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.ucipr.kiev.ua/modules.php?op=modload&name=News&file=article&sid=6032308&mode=thead&order=0&thold=0> – Заголовок з екрана.
11. Опалько Ю. Європейські критерії розвитку громадянського суспільства та можливості їх застосування в Україні [Электронный ресурс] / Ю. Опалько. – Режим доступа : <http://old.niss.gov.ua/Monitor/juni08/11.htm> – Заголовок з екрана.
12. ЄКФ [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://sms.lugansk.ua/node/930> – Заголовок з екрана.
13. Єврокомісія виділяє 45 млн. євро на розвиток громадянського суспільства країн-сусідів [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://eu.prostir.ua/news/255659.html> – Заголовок з екрана.
14. У Дніпропетровську відбувся семінар у рамках проекту «Підтримка регіональних Євроклубів України» [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://eu.prostir.ua/news/254994.html> – Заголовок з екрана.
15. ЄС-Україна: поглиблена та всеохоплююча зона вільної торгівлі [Текст]. – Київ : ТОВ «Август Трейд» 2013. – 26 с.
16. Вплив створення зони вільної торгівлі з ЄС на економіку України: аналітичне дослідження [Текст] / [К. Аврамченко, В. Філіпчук, О. Жолудь, В. Мазярчук. – К., 2013. – 197 с.
17. ЄС обіщає Україні 32 млрд євро [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.segodnya.ua/politics/pnews/es-obeshchaet-ukraine-32-mlrd-evro-500801.html> – Загл. с экрана
18. Европейский инвестиционный банк предоставит Украине кредиты на 3 млрд евро [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://news.finance.ua/ru/~1/0/all/2014/03/18/321526> – Загл. с экрана

Манько В. И. Основные инструменты влияния «умной силы» ЕС в Украине.

Исследована концепция «умной силы» и ее роль в современных международных отношениях. Рассмотрена ресурсная база проявления сбалансированной политики государством, а также основные методы и каналы реализации влияния ЕС на Украину и общественность. Проанализирована ведущая роль образовательных программ и деятельности неправительственных организаций в создании привлекательного образа ЕС. Исследована роль интеграционной политики Европейского Союза в распространении влияния на Украину, а также рассмотрено экономическое влияние ЕС в плане финансовой помощи, предоставления грантов и кредитов государству и частному сектору.

Ключевые слова: «умная сила», «мягкая сила», «жесткая сила», культура, публичная дипломатия, НПО, образовательные программы, ЗСТ, экономические отношения.

Manko V. Basic influence tools of EU's "smart power" in Ukraine

A distinctive feature of contemporary international relations includes instruments' complications of foreign policy powers. To achieve these objectives the international dialogue participants are increasingly turning to the possibilities of economy, diplomacy, culture, science and sport. Along with politics and economics, culture forms the classic triad of factors that determine the mechanisms of the various foreign countries, and is rightly regarded as an integral part of modern strategy of action in the international arena. Culture and cultural ties with the exceptional versatility that creates the conditions for engaging wider audience in international relations, ready to participate in solving the most complex and pressing problems of our impact on the global climate. It's possible to talk about specific features such as the ability of Cultural Affairs as a platform for integration processes in the world or a particular region. Finally, the cultural ties have a unique feature to influence the formation of positive image of the country in world public opinion. This concept becomes the basis for the «soft power» theory developed by J. Nye. J. Nye considers «soft power» as opposed to «hard power», meaning the ability of the state to force, due to the military and economic power of the country. In contrast, «soft power» arises when a country draws its culture, political ideals, academic programs, academic exchange, has the ability to achieve what it desired basing on voluntary participation of allies, not by coercion. J. Nye considers cultural attractiveness of the country as the most important component of "soft power". In recent years J. Nye also talks about the failure of using only "soft power" methods in the sphere of foreign affairs of the state. He considers that the best way is to combine instruments of "soft power" (culture, diplomacy, education) with economic methods of influence (a part of "hard power"). This idea led to the appearance of the "smart power" concept.

In this article, we examine the main instruments and ways of implementation of "smart power" policy of EU in Ukraine.

Key words: "smart power", "soft power", "hard power", culture, public diplomacy, NGOs, educational programs, FTA, economic relations.

Надійшла до редколегії: 20.04.2014